

Sprogpolitik i Mozambique

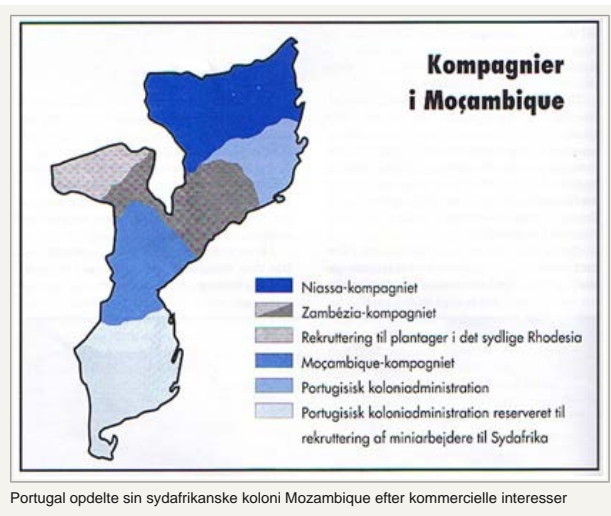
 Af [Jørgen Dalsgaard](#) 10. oktober 2010 • I kategorien [Afrika](#), [Sprogpolitik](#)

Landet Mozambique blev konstrueret – ligesom mange andre afrikanske stater – uden hensyn til lokale forhold, som stammer, sprog og kultur. Det skete ved Berlinkonferencen 1884-85, på basis af europæiske interesser. Grundlaget var at tildele landområder til de lande, der allerede havde etableret sig der. Portugal fik tildelt bl.a. Mozambique, selvom det absolut ikke havde kontrol over landet.

Før Berlinkonferencen var der nogen interesse for de lokale sprog fra den kristne missions side, og der findes bøger om nogle af sprogene – i sidste halvdel af 1800-tallet dog næppe mere end 10 udgivelser om sprog som kimwani, ciyao, xichangana, m fl. Endnu før – i 1700-tallet – findes skriftligt materiale på kimwani skrevet med arabiske tegn. Kimwani omtales ofte som mozambikansk swahili.

Grænserne i det sydlige Afrika stammer faktisk fra 1885, selvom de fleste navne er ændret

Portugal opdelte sin sydafrikanske koloni Mozambique efter kommercielle interesser

Portugal var fattigt og ustabil og var derfor ikke i stand til at administrere Mozambique. Store dele af Mozambique blev derfor allerede fra omkring 1890 udlidret til private firmaer, som det kan ses på kortet. Kompagnerne havde ret til at udnytte deres område, og skulle betale skat til Portugal. Der var ingen forpligtelse til at sørge for lokalbefolkningen.

Der var heller ingen pligt til at sørge for uddannelse; det blev overladt til de kristne missioner, som ofte arbejdede på tværs af grænserne, ligesom sprogene jo gik på tværs af grænserne. Missionerne arbejdede gerne på de lokale sprog, og de fik udgivet bøger på sprogene cinyungwe, cisena, ciyao, ngoni, xironga, xitshwa, emakhuwa, cinsenga m fl. Imidlertid var det ofte med centrum i nabolandene den sproglige aktivitet foregik.

I 1910 blev monarkiet i Portugal afløst af en liberal republik, og der blev oprettet et særligt koloniministerium i 1911, hvis grundlæggende formål var at integrere kolonierne i den portugisiske stat. Dette blev imidlertid ikke omsat til praktisk politik. Denne republik havde heller intet overskud til at tage sig af kolonierne. Derfor kunne kompagnerne og missionerne fortsætte arbejdet uændret.

I 1926 brød republikken sammen og erstattedes med et fascistisk diktatur under António Oliveira Salazar, der var professor i økonomi. Salazar indførte "O Estado Novo", hvor kolonierne blev til oversøiske provinser. Dette var en fortsættelse af republikkens politik, men nu blev den ført ud i livet (Acta Colonial 1933). Resultatet var en undertrykkelse af den mozambikanske kultur (herunder sprogene) og socio-politiske struktur, men forklædt bag pæne ord: "Portugals historiske mission med udbredelse af guds ord, civilisering, sociale forbedringer og udvikling". Man ville assimilere befolkningen: At blive "assimilado" betød blive katolik, tale portugisisk og opføre sig "civiliseret". Der var dog aldrig tale om politisk assimilering, idet tanken om medbestemmelse var udelukket.

Før Salazar var der aldrig tale om en defineret sprogpolitik. Nu blev politikken klar: Kun det portugisiske sprog måtte bruges. De mozambikanske sprog blev bevidst nedvurderet og kaldtes "dialectos". For at opnå dette lavede man i 1940 en aftale med den katolske kirke:

Seneste sprognyheder

4/5	Sprogforskerne fandt en skat i skoven politiken.dk
27/4	Lille indsats styrker små børns sprog www.dr.dk
26/4	Lad os komme det danske 'jantekomma' til livs politiken.dk
23/4	Ud med sproget - Berlingske Mener www.b.dk
20/4	Unikt runefund i centrum af Odense videnskab.dk
4/1	John Holm, Pioneer in Linguistics, Dies at 72 www.nytimes.com
10/8	Young women, give up the vocal fry and reclaim your strong female voice www.theguardian.com
20/5	Bill Funding Native Language Programs Passes mtpr.org
17/5	Sounds Of The Pilbara II: Songs In Language finishes recording - WAM - West Australian Music wam.org.au
13/5	Seven US Senators Introduce Bill to Promote Preservation of American Indian Languages - Native News Online nativenewsonline.net

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sproguseet.dk på et større kort

Mere i kategorien 'Afrika'

Sange fra skoven, mit tyveri og Yahya Hassan
 Sydsudan
 Out of Africa
 Koptisk sprog: Et egyptisk og kristent symbol

Mere i kategorien 'Sprogpolitik'

Den belgiske sprogrænse – en gordisk knude
 Finsk-ugrisk identitet
 Svensk kamp mod engelsk sprogimperialisme
 Eskimoisk i Fjernøsten

Nye kommentarer

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?
 Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish
 Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet
 Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?
 Monica Scheuer til Jødiske efternavne

Den Katolske Kirke fik eneret til at missionere og undervise, og staten betalte lønninger. Til gengæld skulle kirken undervise på portugisisk og sikre, at det kun var portugisisk, der blev brugt. Undervisningen skulle bruges til at skabe civiliserede "assimilados".

Denne alliance "Korslet og Sværdet" forblev gældende indtil uafhængigheden i 1975, d.v.s. der var en systematisk nedvurdering af de nationale sprog i hele denne periode.

Ved uafhængigheden i 1975 var der således ikke nogen form for forskning i de mozambikanske sprog, der var ikke nogen viden om hvilke sprog, der faktisk fandtes eller deres udbredelse, og mozambikanerne var blevet indoktrineret i, at kun det portugisiske sprog gav adgang til udvikling.

Sprogpolitikken efter uafhængigheden

Situationen lige efter uafhængigheden var kaotisk. 250.000 portugisere forlod landet på meget kort tid, og det var dem, der sad på alle vigtige funktioner i administration, undervisning og erhvervsliv, dvs. stort set alle væsentlige funktioner i samfundet var ubesat. I euforien over selvbestemmelsen blev sprogproblematikken skubbet i baggrunden. Portugisisk blev valgt som officielt sprog og skulle bruges som redskab til national enhed og udvikling. Officielt skyldtes dette valg frygt for stammekonflikter som kunne true nationens enhed, men reelt var der ikke noget valg: Den lingvistiske situation i Mozambique var slet ikke analyseret og tilstrækkeligt kendt til, at man kunne have valgt nogen af sprogene i stedet for portugisisk.

Allerede juni 1975, to måneder efter selvstændigheden, blev undervisningssektoren nationaliseret. I 1977 valgte FRELIMO Marxisme-Leninisme som deres ideologi:

Al undervisning skulle foregå på portugisisk, og skulle bruges til at skabe det "nye menneske", "o homem novo" i marxistisk-leninistisk forstand og skabe national enhed. Brugen af de nationale sprog blev direkte forbudt i skolen af frygt for "tribalismo e obscuritismo".

Denne ideologi forblev den officielle politik indtil Frelimo's femte kongres i 1997.

Det nye mozambikanske regime overtog altså ikke blot kolonimagtens sprog, men også kolonimagtens sprogpolitik.

Den kristne kirke var der ikke plads til med den valgte ideologi, så al ekspertise i undervisning forsvandt. Der skabtes en skole, der var verdslig, åben for alle og gratis, som ministeriet for uddannelse og kultur havde eneansvar for. Læseplaner blev ændret fra en oplæring i Portugals kultur, historie og sprog til en indførelse af marxistisk-leninistisk tankegang, men stadig på portugisisk.

Undervisningen blev en folkesag, og der kom en alfabetiseringskampagne uden fortillfælde i Mozambique. "Alfabetização" handlede dog stadig kun om at lære at læse og skrive på portugisisk.

Borgerkrigen begyndte først i 80'erne at være ødelæggende for landet og den varede ved til 1992., Udviklingen blev ikke blot bremset; på mange måder gik det direkte tilbage, f.eks. med undervisning, idet skoler og lærere var direkte mål for RENAMO's angreb.

Man skulle i hele denne periode lede længe efter oplysninger om de nationale sprog, og det var kun i akademiske kredse især på Universidade Eduardo Mondlane (UEM), man interesserede sig for dem. Bantusprog indføres som fag på læreruddannelser både på UEM og på Universidade Pedagógica (UP) i 1978, men aktiviteterne synes ikke at have nogen indflydelse på sprogenes rolle i hverdagen. F.eks. blev alle officielle papirer og alle aviser skrevet på portugisisk; og der blev i de første 15 år af selvstændigheden kun udgivet 3 skollitterære bøger på bantusprog.

Forskningen gav imidlertid grundlag for det første seminar om ortografi, som blev afholdt i 1989. Her blev 20 sprog behandlet systematisk.

Det er først på dette tidspunkt – 15 år efter uafhængigheden – der begynder at tegne sig et billede af Mozambiques sprog. Hvilke sprog der findes, deres udbredelse, og deres anvendelse vil blive behandlet i en selvstændig artikel, som følger.

Efter Sovjetunionens sammenbrud og efter ophør af apartheidsystemet i Sydafrika, ændres grundlaget for den førte politik, og lingvistiske aktiviteter får en ny status: Fra midt i 90'erne bliver det legitimt at snakke om bantusprogene, og initiativerne spredes fra de akademiske kredse til andre aktører. Det vigtigste er, at der skabes gradvis en forståelse for sproget i undervisningen: Man begynder at indse, hvor stort et problem det har været, at børn lige fra 1. klasse undervises udelukkende på portugisisk.

Man er i færd med at få begynderundervisningen ændret, så børnene ikke skal undervises på et sprog, de ikke forstår, men den problemstilling vil jeg tage op i en anden artikel.

En slutbemærkning: I 1991-93 underviste jeg i kemi på "Instituto Industrial de Maputo" og så der, at læseplanerne forlangte, at undervisningen skulle ske i henhold til den dialektiske materialisme. I 1995-98 var jeg tilbage samme sted som pædagogisk rådgiver for at assistere med at tilpasse læseplaner i alle fag til de nye tider.

Jørgen Dalsgaard, pensioneret gymnasielærer, 10 års erfaring fra undervisning i Afrika

Det selvstændige Mozambique overtog den administrative inddeling af landet i provinser, som stammede fra før 1900 – fra tiden med kompagnierne. Landet er knap dobbelt så stort som Sverige, 800.000 km², og har 23 mio indbyggere. Hovedstaden Maputo ligger helt nede i bunden af det knap 2.500 km lange land.

jane til Jødiske efternavne

Inglês til Sprogene i Mozambique

Birgit Eggert til Hvad er der blevet af Maren?

Grethe Movsing til Hvad er der blevet af Maren?

Henrik Klindt-Jensen til Ded borrihjolmska måled

Artikler om

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk

Biblen bogstaver børn Danmark Dansk Dialekter

engelsk esperanto Formidling fransk identitet

konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk Ord

ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion

romanske sprog russisk Sjøv skriftsprog sprogdød Sproggeografi

sprogkort Sprogpolitik sprogteknologi

svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale

Underholdning video vokaler

Arkiv	Resources
januar 2015	Ethnologue: Languages of the World
december 2014	Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
november 2014	LL-Map: Language and Location
maj 2014	Minority Rights Group
marts 2014	Omniglot. Writing Systems and Languages of the World
februar 2014	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
oktober 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
august 2013	
marts 2013	
januar 2013	
december 2012	
november 2012	
oktober 2012	
september 2012	
juli 2012	Bogstavlyd
juni 2012	Dansk sprognavn
maj 2012	Den danske ordbog
april 2012	Dialekt.dk
marts 2012	dk.kultur.sprog
februar 2012	Korpus.dk
januar 2012	Nye ord i dansk på nettet (NOID)
december 2011	Ordbog over det danske sprog
november 2011	Ordned. Dansk sprog i ordbøger og korpus
oktober 2011	Sproget.dk
september 2011	Svenska Akademien
august 2011	Ø (Schwa.dk)
juli 2011	
juni 2011	
maj 2011	
april 2011	
marts 2011	
februar 2011	
januar 2011	
december 2010	
november 2010	
oktober 2010	
september 2010	
juni 2010	
maj 2010	
april 2010	
marts 2010	
februar 2010	
januar 2010	

december 2009
november 2009
oktober 2009
september 2009
august 2009
juli 2009
juni 2009
maj 2009
april 2009
marts 2009

Læs også:

1. [Sprogene i Mozambique](#) Afrikas sprogætter. Bantusprog (rødbrune) tales i det meste af den sydlige halvdel af Afrika. Samtlige indfødte sprog i Mozambique er bantusprog (Kort: Wikipedia) Bantusprog Sprogene i Mozambique er alle bantusprog...
2. [Sprog og undervisning i Mozambique](#) Tosproget undervisning i Escola Primária Completa de Mahubo km 14. Indtil for nylig har al undervisning i Mozambique foregået på portugisisk, som var den tidligere kolonimagts sprog. Man er nu...
3. [De portugisiske sprog museer](#) Det andet Portugisiske Sprogmuseum åbner i Lissabon i 2010 i det tidligere Museum for Folkekunst der lukkede i 1999. Bygningen bliver renoveret over sommeren, og det gamle museums udstillingsgenstande er...
4. [Arabisk sprogpolitik](#) I forbindelse med den tunesiske præsident Ben Alis fald, blev det blandt arabiske bloggere på nettet bemærket, at han op til sin exit valgte at adressere befolkningen direkte i en...

Tagget med: Afrika, alfabetisering, arabisk skrift, assimilation, bantu, diktatur, katolicisme, kimwani, koloni, kristendom, marxistisk-leninistisk, mission, Mozambique, ngonni, Portugal, portugisisk, religion, skole, sprogpoltik, Sprogpolitik, stammer, swahili, Sydafrika, uddannelse

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.